

Remissvar från styrelsen för Sveriges Bildkonstnärsfond

2024-05-17

Till Kulturdepartementet,

Ärende: Inspel på dokumentet ”Redovisning av uppdrag om att lämna förslag om organisationsförändring” – sammanslagning av Statens kulturråd och Konstnärsnämnden (Ku2023/01161) – Diarienummer: Ku2024/00280

Härmed framför styrelsen för Sveriges Bildkonstnärsfond synpunkter gällande regeringens förslag att inordna Konstnärsnämndens verksamhet under Kulturrådet.

Sammanfattning

Styrelsen för Sveriges Bildkonstnärsfond (hädanefter Bildkonstnärsfonden) ser på förslaget om sammanslagning av de två myndigheterna med stor oro och avstyrker ett genomförande. Vi är kritiska till att förslaget inte föregåtts av en mer djupgående utredning samt att listan på remissinstanser utelämnar stora delar av konst- och kulturfältet som påverkas av förslaget och kunde komma med viktiga inspel. Vi delar den analys som Konstnärsnämnden ger uttryck för i rapporten och ser uppenbara risker för maktkoncentration, intressekonflikt, minskade medel till konstnärerna, kompetensförlust och en försvagning av vår identitet och vårt förtroende. Bildkonstnärsfondens uppdrag är att fördela den allmänna visningsersättningen. Ett inordnande under Kulturrådet, vars uppgift främst är att fördela bidrag till kulturlivets arrangörer samt förverkliga en nationell kulturpolitik, tror vi försvagar vårt uppdrag – den för oss viktigaste uppgiften att främja konstnärers utvecklingsarbete och försvara den fria konsten/konstnären.

Vad är Bildkonstnärsfonden?

Sveriges bildkonstnärsfond är ett organ, med egen styrelse och egen förordning, som är inordnad under Konstnärsnämnden. Vi som sitter i styrelsen för fonden representerar av ett brett spektrum av form- och bildkonst och är alla av aktiva utövare som byts ut med jämna mellanrum.

Vår uppgift är att dela ut stipendier och bidrag utifrån de medel vi har genom den allmänna visningsersättningen. IASPIS – internationella programmet för bild och form och som omfattar residensprogram i Sverige och i utlandet ingår också i vårt ansvarsområde – med målet att stödja, bredda och utveckla konstnärers nätverk och internationella arbetsmöjligheter genom bidrag till internationellt utbyte.

Sedan många år har vi utvecklat en praxis som innefattar att vi bedömer våra ansökningar genom peer review (likars granskning) och fördelar de medel vi har utifrån våra två viktigaste kriterier: hög

konstnärlig kvalitet och ekonomiskt behov. Många utövare har god kännedom om och förtroende för Konstnärsnämndens och Bildkonstnärsfondens verksamhet, och de medel som utdelas har stor betydelse för enskilda konstnärskap och fältet i stort. En inordning av Bildkonstnärsfonden och IASPIS inom en större sammanslagen myndighet riskerar att radera förtroendet och att vi förlorar vår självständighet och identitet.

De senaste åren har vi sett ett kraftigt ökande antal ansökningar utan att den allmänna visningsersättningen ökat. Tvärtom minskar vår pott på grund av inflation och myndighetens stora hyresökningar. Samtidigt upplever många yrkesverksamma konstnärer en allt hårdare tillvaro ekonomiskt.

Vilka risker ser vi?

Vi delar Konstnärsnämndens analys av vad för konsekvenser inordnandet kan få. Vi vill poängtera att våra synpunkter inte bottnar i en kritik av Kulturrådet per se, utan att båda myndigheter behövs som komplement till varandra. Nedan presenterar vi de risker vi ser:

Minskade resurser till konstnärliga utövare. Konstnärliga utövare befinner sig just nu i en finansiellt svår situation, i ett post-pandemiskt läge med lågkonjunktur och inflation. Vi ser detta tydligt när vi bedömer stipendieansökningar. Många utövare redovisar oroväckande låga årsinkomster. I vår senaste arbetsstipendieutdelning kunde vi bevilja ynka 11% vilket innebär att många kvalificerade utövare hänvisas till kommande års utlysningar. Den allmänna visningsersättningen är i praktiken på samma nivå som för 10 år sedan, i realiteten innebär det en nedskärning när vi samtidigt ser ett ökande sökandetryck. Att i detta läge prioritera en kostsam och förhastad omorganisering ser vi som ogenomtänkt och oansvarigt – vi ser inte att detta skulle leda till en effektivisering.

Intressekonflikt. Vi tror att det är värdefullt att vi ingår i Konstnärsnämnden, vars uppdrag är att främja konstnärlig utveckling och nyskapande, samt värna yrkesverksamma konstnärers ekonomiska och sociala villkor. Kulturrådet däremot har ett kulturpolitiskt styrt uppdrag för det första, och stöttar främst kulturordnare dvs konstnärernas arbetsgivare. Här ser vi en intressekonflikt och vill betona vikten av en myndighet som värnar det fria och oberoende utövandet som är lojal konstnärernas perspektiv.

Maktkoncentration/urholkning av mångfald. En sammanslagen myndighet som får ansvar för både konstnärers arbetsvillkor och landets kulturpolitiska mål i stort ser vi som en alltför maktkoncentrerad struktur. En välmående demokrati behöver värdepluralism. En bredd av myndigheter med olika uppdrag och funktion är ett sätt att tillgodose det. Sammansläendet av myndigheter leder till motsatsen och bör ses på med oro. För det svenska kulturlivet i synnerhet är enhetliggörandet oroväckande av följande skäl:

Färre möjligheter till finansiering. För fritt verksamma konstnärliga utövare är det av yttersta vikt att ha möjligheten att kunna vända sig till flera olika aktörer för stöd och bidrag – en sammanslagning ser vi som en maktkoncentration som inte kommer att gynna bild- och formkonstnärerna.

Svårigheter kring kompetensförsörjning och jävsproblematik. Peer review-förfarandet bygger på mycket god kompetensförsörjning och noga följande av jävsprinciper, samt att de utövare som åtar sig uppdrag som bedömare själva avstår stipendier/bidrag under pågående uppdrag. Om det då finns färre möjligheter till offentliga medel kan det därför bli en alltför stor nackdel för erfarna utövare att åta sig uppdrag och därför bli svårare med rekrytering. Vid en sammanslagning ökar antalet referensgrupper inom organisationen och därmed kommer jävsapparaten att växa för att försäkra legitimitet. På samma vis blir det en allt större nackdel för de utövare som

har anhöriga eller kollegor som arbetar inom myndigheten, om så för kortare uppdrag. En samlad myndighet kan alltså bli mycket opraktisk och innebära stora nackdelar för utövare på fältet, i synnerhet för smala områden.

Anonymitet och förtroende. Bildkonstnärsfondens identitet och dess viktiga uppdrag riskerar att anonymiseras vid ett inordnande, och förväxlas med övriga referensgrupper inom den större myndigheten som får ansvaret för i stort sett alla statliga bidrag som riktas till konstnärliga utövare. Bildkonstnärsfonden har, som nämnt, en egen förordning likt exempelvis Författarfonden. Vid ett sammansläende riskerar fonden att bli bottenplattan i en hierarkisk tårta där Konstnärsnämnden är ett mellanskikt och Kulturrådet med sitt kulturpolitiska uppdrag toppen.

Vi i styrelsen för bildkonstnärsfonden värnar om att de medel som kommer från visningsersättningen går tillbaka till just konstnärerna, och inte till annat.

Med vänliga hälsningar,

Matts Leiderstam, bildkonstnär (Stockholm), ordförande
Maryam Fanni, grafisk formgivare (Farsta), vice ordförande
Christian Andersson, bildkonstnär (Malmö och Paris), ledamot
Irène Berggren, frilansande curator och skribent inom foto (Stockholm), ledamot
Andreas Glad, bildkonstnär (Malmö), ledamot
Marcia Harvey Isaksson, textilkonstnär och curator (Stockholm), ledamot
Åsa Jungnelius, glaskonstnär (Månsmåla), ledamot
Martí Manen, verksamhetschef (Farsta), ledamot
Nina Mangalanayagam fotograf (Göteborg), ledamot
Katarina Pirak Sikku, bildkonstnär (Jokkmokk), ledamot
Liv Strand, bildkonstnär (Stockholm), ledamot
David Taylor, konsthantverkare (Mellösa), ledamot
Markus Öhrn, konstnär/konstnärlig ledare (Färila), ledamot